

A nagy gonddal szerkesztett kiadványhoz HÓMAN BÁLINT m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, a múzeumi törvénynek a tudományos közvéleményben előkészítője és a miniszteri székben megalkotója írt előszót, közzétévén azt a beszédét, amelyet másfél évtizeddel ezelőtt a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatói székének elfoglalása alkalmából tartott. Ez a beszéd volt HÓMAN BÁLINT nagy gondolatának első bővebb kifejtése, amely gondolatának megvalósítására másfél évtizeden keresztül egyenes irányban haladt. Az eredetileg két osztályra — könyvtárra és természetiek tárára — tagozódó intézet ugyanis 1814 óta fokozatosan decentralizálódott. 1870-ben már hét osztálya volt, melyek közül a Képtár a huszadik század küszöbén kivált az anyaintézetből s az akkor megalapított Országos Magyar Szépművészeti Múzeumba olvadt bele. „Az Országos Széchényi Könyvtár túlnagy méreteket öltő levéltári osztálya is hovatovább megéri a különválásra, anélkül, hogy a tőle eredetében és anyaga természetében is különböző Országos Levéltárral való egyesítésére gondolnánk,“ — írta HÓMAN BÁLINT a decentralizálódás folyamatát vázolva. — „Az eddiginél nagyobb önállósághoz fog jutni az Országos Széchényi Könyvtár keretében — anyagának természete miatt — a Hírlaptár is, mihelyt megfelelő modern elhelyezést biztosíthatunk számára.“ A decentralizálódás folyamatának megrajzolása után rámutatott azonban arra, hogy ezzel párhuzamosan kialakulóban van a Magyar Nemzeti Múzeum történeti egységét kifejező autonóm szervezet.

HÓMAN BÁLINT már ebben a beszédében figyelmeztetett arra, hogy a Magyar Nemzeti Múzeumból kiszakadt gyűjteményeket akkoriban magában foglaló Országos Magyar Gyűjteményegyetem elnevezés helyett a Magyar Nemzeti Múzeum „nagy múltú és nemes hagyományokkal ékes történeti nevét kellene az Országos Magyar Gyűjteményegyetem egészére átvinni... Így életben maradna a belőle korábban kivált országos intézetekkel újra egyesült, keretében kibővült Magyar Nemzeti Múzeum történeti organizmusa.“

Amit HÓMAN BÁLINT másfél évtizeddel ezelőtt elgondolt és megírt, mint kultuszminiszter az 1934: VIII. törvénycikkben megvalósította: a Magyar Nemzeti Múzeum történeti egységét kifejező autonóm szervezet megalakult és a régi nemes hagyományok ösvényén haladva teljesíti kulturális hivatását. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája 1841—1936.
Összeállították BARANYAI MÁRIA és KELETI ADOLF. Budapest, 1937.
Budapest székesfőváros házi nyomdája. 148[1] l. (A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár kiadványa, 3. szám.)

Minden szakbibliográfiának megjelenése, főleg ha oly értékes anyagról van szó, mint a magyar pedagógiai irodalom, valóban örvendetes esemény hazai könyvészetünk számára. A *Fővárosi Pedagógiai Könyvtár* kiadványsorozatában rövid pár év folyamán immár a harmadik pedagógiai szakbibliográfiával gazdagította könyvészeti irodalmunkat. Az első kettő *A kisdednevelés kalauza* és *Az elemi és középfokú oktatás segédkönyvei* című könyvészeti összefoglalások első-sorban gyakorlati célt szolgáltak, a nevelő- és oktatókar számára kívánták összeállítani gondos kiválasztással azt a címanyagot, amelyre hivatásuk teljesítésében szükségük lehet. Jelen harmadik füzet e kiadványsorozatnak már inkább irodalomtörténeti értékű, amennyiben igen szép és áttekinthető elrendezésben egybegyűjtötte a magyar nyelvű nevelésügyi szakfolyóiratoknak teljességre törekvő leíró jegyzékét. Az összeállítók igen értékes munkát végeztek. Nemcsak a budapesti nagy közkönyvtárak anyagát és a meglévő általános folyóirat-bibliográfiákat vizsgálták át, hanem kérdőívek szétküldésével a tanfelügyelőségek útján igen sok, a vidéken megjelent s a közkönyvtárakba annak idején be nem került, csak kevés ideig élt pedagógiai szaklap adatait is sikerült megállapítaniok és felvenniök. Így 1841-től, amikor ugyanis az első magyar nyelvű önálló pedagógiai szaklap megindult, egészen napjainkig körülbelül 400 magyar nyelvű nevelésügyi szakfolyóirat teljes leírását tudták megadni.

Átlapozva az egész összeállítást, azonnal szembetűnik, hogy valóban mintabibliográfiával van dolgunk és a kiadó *Fővárosi Pedagógiai Könyvtár* sem helyet, sem költséget egyáltalán nem kímélve, arra törekedett, hogy ez a bibliográfia minél áttekinthetőbb, használhatóbb és amellet rendkívül tetszetős formában jelenhessen meg.

Ami a beosztását illeti, két főrészből áll: a bevezető szövegből és a tulajdonképeni betűrendes és részletes leíró bibliográfiai részből. A bevezető szöveg röviden megismertet a magyar nevelésügyi folyóiratok történetével. Majd a legkülönbözőbb szempontok szerint, úgymint a megindulásuk időrendjében, a kiadó egyesületek, továbbá a megjelenési helyek betűrendjében is igen érdekes és tanulságos áttekintést nyerünk 95 esztendő pedagógiai folyóiratairól. Ezeket az áttekintéseket mindenütt statisztikai összeállítások is egészítik ki. Az anyagnak ez a változatos összeállítása kétségkívül hasznos és célravezető, mert a kutató figyelmét oly szempontokra is felhívja, amelyeket egyébként nem vett volna talán észre. Az egyes folyóiratoknál rendkívül világos és könnyen áttekinthető módon azonnal azt is felismerjük, hogy meddig éltek és melyek azok, amelyek még ma is élnek. Ez utóbbiakat betűrendben még külön is felsorolja. A részletes bibliográfiai részben az egyes folyóiratok összes szerkesztői, kiadói, cím-

változásai, megjelenési körülményei, jellegük, sőt még a budapesti főbb közkönyvtárakban való leőhelyük is fel van tüntetve.

Az összeállítók anyaguk összegyűjtésében, mint már említettük, az ismert általános nagy folyóiratbibliográfiákat is felhasználták. Felőűnik azonban, hogy a megnevezett forrásmunkák között nem említik fel KERESZTY ISTVÁNNAK az 1867. előtti anyagra nézve oly fontos és alapvető bibliográfiáját. Ez a körülmény, hogy e fontos mű az idézett és felhasznált forrásanyagból hiányzik, arra késztetett, hogy a jelen bibliográfiát KERESZTY MŰVÉVEL is összehasonlítsuk. Ennek folyamán olyan pedagógiai folyóiratcímre, mely KERESZTYNÉL szerepel, de a jelen bibliográfiából kimaradt volna, nem akadtunk, de igenis találunk olyan kisebb hibákat és tévedéseket, melyek KERESZTY MŰVÉNEK — mely ugyan maga sem mentes minden hibától — felhasználása mellett könnyen elkerülhetők lehetek volna, vagy legalább is magával az eredeti anyaggal való tüzetesebb és pontosabb összehasonlításra ösztönözték volna a szerkesztőket.

Próbaösszehasonlításokat téve az Országos Széchényi-Könyvtárban meglévő pedagógiai folyóiratanyaggal is, néhány komolyabb tárgyi tévedésre is bukkantunk. Így az 1861-ben megindult „*Iskolai Lap*” című pedagógiai lap megszűnése évéül 1891. van feltüntetve, kitéűnt azonban, hogy e lap még 1861. decemberében szűnt meg, így hát még egy teljes évig sem volt életben. A tévedés nem kevesebb, mint 30 év. Hogy azonban itt nem pusztán véletlen sajtóhibával van dolgunk, az kitéűnik abból, hogy egyéb helyeken is, ahol csak ez a folyóirat szerepel, megszűnési időpontjaként mindig 1891. van feltüntetve, ami nyilvánvalóvá teszi, hogy a kézirat első fogalmazásában is megvolt már e tévedés. Ebből kifolyólag természetes, hogy a statisztikai összeállításokban is hibák származtak. Sajtóhibát találunk a „*Kalauz a Nevelés és Oktatás Terén*” című lapnak megindulási évszámában is, miután 1866. helyett 1886. áll. Ez a folyóirat továbbá nem havonkint háromszor jelent meg, hanem hetenkint. A „*Kalauz a Siketnémák Oktatása és Nevelése Terén*” című folyóirat 1896—97. évtől kezdve új címen, „*Kalauz az Emberbaráti Nevelés és Oktatás Terén*” cím alatt jelent meg. Kisebb pontatlanságokat összehasonlításainkban többet is találunk. Kifogásoljuk azonban szerkesztőnknek azt az eljárását, hogy azoknak a folyóiratoknak, melyek nem naptári, hanem iskolai évvel kezdik évfolyamaikat, ezt nem tüntetik fel, hanem csakis az első és utolsó megjelent számnak a keltét.

SAJÓ GÉZA.

Káplány Géza: *A könyvtárosi élethivatás a könyvtárosképzés tükrében.* (Különlenyomat a Műszaki Bibliográfiai Közlemények